

Ενδοοικογενειακή Βία- Συζυγικός Βιασμός

Έλενα Μπαϊσάν, προπτυχιακή φοιτητριά, Νομική Σχολή, Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η εργασία εξετάζει τον συζυγικό βιασμό ως ιδιόζουσα μορφή ενδοοικογενειακής και έμφυλης βίας, αναδεικνύοντας τόσο τη νομική του θεμελίωση όσο και τις κοινωνικές του προεκτάσεις. Παρουσιάζεται η εξέλιξη του ποινικού πλαισίου για τον βιασμό, η αναγνώριση της συζυγικής μορφής ως αυτοτελούς εγκλήματος και ο ρόλος διεθνών κειμένων, όπως η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης. Επιπλέον, αναλύονται οι ψυχολογικές και κοινωνικές συνέπειες για τα θύματα, τα εμπόδια στην καταγγελία, καθώς και οι υποστηρικτικοί μηχανισμοί σε Ελλάδα και Κύπρο. Τέλος, προτείνονται πρακτικά βήματα προστασίας και αποκατάστασης, τονίζοντας την ανάγκη ενίσχυσης των θεσμικών παρεμβάσεων και της κοινωνικής ευαισθητοποίησης για την εξάλειψη του φαινομένου.

Ο όρος βία περιλαμβάνει κάθε είδους σωματική, λεκτική, ψυχολογική ή συναισθηματική κακομεταχείριση, καθώς και πράξεις εξαναγκασμού ή παραμέλησης, ανεξάρτητα από το αν αυτές συμβαίνουν επανειλημμένα ή μεμονωμένα. Η σωματική βία μπορεί να κυμαίνεται από ελαφριές ενέργειες, όπως ένα χαστούκι, έως σοβαρές προσβολές της σωματικής ακεραιότητας, οι οποίες ενδέχεται να καταλήξουν ακόμη και σε εκούσια ανθρωποκτονία.^[1]

Η ψυχολογική βία αφορά συμπεριφορές που ξεκινούν από την ταπείνωση και τον εξευτελισμό και φτάνουν έως την πρόκληση σοβαρής ψυχικής βλάβης και τη σημαντική μείωση της κοινωνικής λειτουργικότητας του θύματος. Η λεκτική βία, στενά συνδεδεμένη με την ψυχολογική κακοποίηση, περιλαμβάνει εκδηλώσεις όπως φωνές, προσβολές, λεκτική απαξίωση, απειλές και εκφοβισμό.

Ο εξαναγκασμός περιλαμβάνει την επιβολή σεξουαλικών πράξεων χωρίς τη συναίνεση του θύματος και καλύπτει συμπεριφορές που εκτείνονται από τον συζυγικό βιασμό έως τη σεξουαλική κακοποίηση ανηλίκων ή ενηλίκων που δεν είναι σε θέση να κατανοήσουν ή να συναινέσουν, καθώς και την αιμομιξία. Οι πράξεις αυτές μπορεί να αφορούν σωματική

επαφή ή άλλες συμπεριφορές, με ή χωρίς συνουσία, με στόχο τη σεξουαλική ικανοποίηση του δράστη ή τρίτων.

Τέλος, η παραμέληση συνδέεται με τη στέρηση βασικών δικαιωμάτων του θύματος, όπως ο περιορισμός της προσωπικής ελευθερίας, η δημιουργία σχέσεων εξάρτησης, η απουσία συναισθηματικής υποστήριξης, η έλλειψη ιατρικής φροντίδας και εκπαίδευσης, καθώς και η οικονομική στέρηση ή η έκθεση της σωματικής και ψυχικής υγείας του σε κίνδυνο.

Η παρούσα νομική μελέτη έχει ως αντικείμενο την αναλυτική προσέγγιση του φαινομένου του συζυγικού βιασμού, υπό το πρίσμα του ποινικού δικαίου και της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ειδικότερα, εξετάζονται οι διάφορες τυποποιημένες μορφές του εγκλήματος του βιασμού, όπως αυτές αποτυπώνονται στο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, καθώς και οι δυνατότητες νομικής και θεσμικής υποστήριξης του θύματος. Επιδιώκεται, δε, η ανάδειξη τρόπων πρόληψης, αντιμετώπισης και απεμπλοκής από το εν λόγω φαινόμενο, το οποίο συνιστά κατάφωρη προσβολή της γενετήσιας ελευθερίας και αξιοπρέπειας του ατόμου.

«Η παρούσα νομική μελέτη έχει ως αντικείμενο την αναλυτική προσέγγιση του φαινομένου του συζυγικού βιασμού, υπό το πρίσμα του ποινικού δικαίου και της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων»

^[1] 1. Ε. Μιχαλοπούλου, Η οικογένεια χοροστάσι για τον χορό της βίας. Εγκληματολογικές προσεγγίσεις, (τ.π 18/12/2025)

Ενδοοικογενειακή Βία- Συζυγικός Βιασμός

Νομικό πλαίσιο βιασμού

Ο βιασμός ως ένα από τα πλέον ειδηχθή εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας, έχει απασχολήσει διαχρονικά τόσο τη νομική θεωρία όσο και τη νομολογία, με την ποινική του αντιμετώπιση να εξελίσσεται παράλληλα με τις κοινωνικές και πολιτισμικές μεταβολές. Ως έγκλημα που προσβάλλει το έννομο αγαθό της σεξουαλικής αυτοδιάθεσης, αποτελεί σοβαρότατη ποινική παράβαση, η οποία, σύμφωνα με το ισχύον νομικό πλαίσιο διώκεται αυτεπαγγέλτως. Η αυτεπάγγελτη δίωξη του βιασμού συνιστά θεμελιώδη επιλογή του νομοθέτη, εφόσον η κακουργηματική του βαρύτητα και η κοινωνική απαξία που τον συνοδεύει, καθιστούν αναγκαία την παρέμβαση της πολιτείας, ανεξάρτητα από τη βούληση του θύματος. Η ίδια η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), στην υπόθεση M.C κατά της Βουλγαρίας(4.12.2003) ^[2], έχει αναγνωρίσει την υποχρέωση των κρατών να ποινικοποιούν και να προβαίνουν σε αποτελεσματική δίωξη των εγκλημάτων σεξουαλικής βίας. Στο ίδιο πνεύμα, ήδη από το 2009, το Συμβούλιο της Ευρώπης κάλεσε τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν την αυτεπάγγελτη δίωξη του βιασμού, ανεξαρτήτως της επιθυμίας του θύματος.^[3]

Ωστόσο, η εξέλιξη του νομικού πλαισίου σχετικά με τον βιασμό, στην Ελλάδα, δεν υπήρξε πάντοτε ευθύγραμμη. Σύμφωνα με τον παλαιό Ποινικό Νόμο, ο βιασμός σε βάρος γυναίκας διωκόταν κατ' έγκληση, ενώ η ίδια επιλογή υιοθετήθηκε και από τον ποινικό κώδικα του 1950. Ο ποινικός νομοθέτης της εποχής θεωρούσε ότι η έγκληση παρείχε στο θύμα έναν βαθμό ελέγχου επί της ποινικής διαδικασίας, προκειμένου να αποφευχθεί η δευτερογενής θυματοποίησή του. Ωστόσο, το 1960, εισήχθη η δυνατότητα αυτεπάγγελτης δίωξης σε περιπτώσεις όπου το έγκλημα είχε προκαλέσει σκάνδαλο ή έντονο κοινωνικό ενδιαφέρον, ρύθμιση η οποία καταργήθηκε το 1976, επαναφέροντας το έγκλημα στην κατηγορία των κατ' έγκληση διωκόμενων πράξεων.^[4]

Η ουσιαστική μεταρρύθμιση επήλθε το 1984, με τον Ν 1419/1984, ο οποίος καθιέρωσε την αυτεπάγγελτη δίωξη του βιασμού. Στόχος του νομοθέτη ήταν η μετάθεση του στίγματος από τον θύμα στον δράστη, η μείωση της αφανούς εγκληματικότητας στο πεδίο των σεξουαλικών εγκλημάτων και η αποτροπή της εργαλειοποίησης του δικαιώματος υποβολής έγκλησης. Ωστόσο, ακόμη και μετά την αναγνώριση της αυτεπάγγελτης δίωξης, το νομικό πλαίσιο διατήρησε μια εξαιρετική ρύθμιση, βάσει της οποίας η ποινική διαδικασία μπορούσε να παύει οριστικά, εφόσον το θύμα δήλωνε ότι η συνέχιση της δίωξης θα του προκαλούσε έντονο ψυχικό τραυματισμό. Η ρύθμιση αυτή, αν και ερμηνεύτηκε ως συμβιβασμός μεταξύ της δημόσιας διάστασης του εγκλήματος και της ανάγκης προστασίας του θύματος, δημιούργησε τον κίνδυνο να καταστεί η δίωξη, έστω και έμμεσα, υπόθεση ιδιωτικής φύσεως.^[5]

Στην Ελλάδα, καθοριστικό ρόλο διαδραμάτισε η εισαγωγή του Ν 3500/2006, ο οποίος αντιμετώπισε τη σεξουαλική βία στο πλαίσιο του γάμου ως ειδική μορφή ενδοοικογενειακής βίας. Σύμφωνα με το άρθρο 336 Π.Κ., *ο εξαναγκασμός σε συνουσία εντός του γάμου τιμωρείται πλέον ως βιασμός, αίροντας το παραδοσιακό νομικό τεκμήριο της συναίνεσης*. Πιο συγκεκριμένα, ο Ν. 3500/2006 ρυθμίζει την πρόληψη και την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας, καθιερώνοντας ένα συνεκτικό θεσμικό πλαίσιο για την ποινική αντιμετώπιση όλων των μορφών κακοποίησης που λαμβάνουν χώρα στο οικογενειακό περιβάλλον ή στο πλαίσιο της οικογενειακής συμβίωσης. Ο νόμος προβλέπει αυξημένες ποινικές κυρώσεις, ειδικές δικονομικές διαδικασίες και μέτρα προστασίας των θυμάτων, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στην προστασία των ανηλίκων και των λοιπών ευάλωτων μελών της οικογένειας. Βασικός σκοπός του είναι η διασφάλιση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και των θεμελιωδών δικαιωμάτων, καθώς και η πρόληψη της επανάληψης βίαιων συμπεριφορών.^[6]

«το 1960, εισήχθη η δυνατότητα αυτεπάγγελτης δίωξης σε περιπτώσεις όπου το έγκλημα είχε προκαλέσει σκάνδαλο ή έντονο κοινωνικό ενδιαφέρον»

^[2] ΕΔΔΑ, M.C. v. BULGARIA, 4 December 2003(τ.π 11/12/2025).

^[3] Κοινοβουλευτικό Δίκτυο, «Γυναίκες Χωρίς Βία», (τ.π.17/12/2025)

^[4] Ποινικός Κώδικας Ελλάδας, 1950.

^[5] Εφήμερης της Κυβερνήσεως Της Ελληνικής Δημοκρατίας, Ν 1419/1984, (τ. π. 17/12/2025)

^[6] Ν 3500/2006, Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις, Άρθρο 11, (τ.π. 18/12/2025)

Εγκληματολογία

Συνεπώς, η νομοθετική πορεία του εν λόγω ζητήματος, καταδεικνύει τη σταδιακή απομάκρυνση από αντιλήψεις που εναπόθεταν τη δίωξη της σεξουαλικής βίας στη διακριτική ευχέρεια του θύματος και την αναγνώριση του ζητήματος ως δημόσια υπόθεση. Η δίωξη του, η συμπερίληψη του συζυγικού βιασμού στο πεδίο του ποινικού δικαίου και η ενίσχυση της προστασίας των θυμάτων συνιστούν καίρια βήματα προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της σεξουαλικής αυτονομίας και της κατοχύρωσης των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Ποινική Διαμεσολάβηση σε Περιστατικά Ενδοοικογενειακής Βίας στην Ελλάδα^[7]

Με βάση του Άρθρου 11 του Ν 3500/2006 της Ελλάδας, στα πλημμελήματα ενδοοικογενειακής βίας, ο αρμόδιος εισαγγελέας διερευνά την πιθανότητα εφαρμογής ποινικής διαμεσολάβησης σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπονται στα επόμενα άρθρα. Η έναρξη της διαδικασίας προϋποθέτει την ανεπιφύλακτη δήλωση του προσώπου που κατηγορείται για την πράξη, με την οποία δηλώνει ότι:

α) θα δεσμευθεί να μην επαναλάβει οποιαδήποτε πράξη ενδοοικογενειακής βίας στο μέλλον (λόγος τιμής) και, σε περίπτωση συνοίκησης, αποδέχεται να παραμείνει εκτός της οικογενειακής κατοικίας για εύλογο χρονικό διάστημα, εάν το ζητήσει το θύμα. Η υπόσχεση αυτή καταγράφεται σε ειδική έκθεση σύμφωνα με τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

β) θα παρακολουθήσει ειδικό συμβουλευτικό και θεραπευτικό πρόγραμμα αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας σε δημόσιο φορέα, για τον τόπο και τη διάρκεια που κρίνεται αναγκαία από τους αρμόδιους θεραπευτές. Ο υπεύθυνος του προγράμματος πιστοποιεί την ολοκλήρωση της παρακολούθησης, ενώ το πιστοποιητικό επισυνάπτεται στη δικογραφία και περιλαμβάνει αναλυτικά το αντικείμενο του προγράμματος και τον αριθμό των συνεδριών που παρακολούθησε ο δράστης.

γ) θα άρει ή θα αποκαταστήσει, όπου είναι δυνατόν, τις συνέπειες της πράξης του και θα καταβάλει εύλογη χρηματική αποζημίωση στο θύμα.

Σε περίπτωση που το θύμα είναι ανήλικος, η ποινική διαμεσολάβηση γίνεται από κοινού από τον αρμόδιο εισαγγελέα ανηλίκων και τον γονέα ή κηδεμόνα που ασκεί την επιμέλεια, εφόσον αυτός δεν είναι ο φερόμενος ως δράστης. Αν δεν υπάρξει συμφωνία, η διαμεσολάβηση δεν μπορεί να προχωρήσει. Ο ανήλικος που έχει συμπληρώσει το 14ο έτος της ηλικίας του μπορεί να συμμετέχει και να ακουστεί στη διαδικασία, ενώ οι εκπροσωπούντες τον ανήλικο φροντίζουν και για τις αστικές αξιώσεις του. Οι διατάξεις για την ποινική διαμεσολάβηση δεν εφαρμόζονται όταν ο δράστης είναι επίτροπος, δικαστικός συμπαράστατης ή ανάδοχος γονέας του ανηλίκου. Αν η πράξη έχει διαπραχθεί από ανήλικο, εφαρμόζεται ειδικά το άρθρο 45Α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.^[8]

Ο ρόλος της Αστυνομίας στην Ελλάδα^[9]

Η Ελληνική Αστυνομία, στο πλαίσιο της συνταγματικής της αποστολής ως όργανο διασφάλισης της δημόσιας τάξης και προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, αναγνωρίζει ως ύψιστη επιχειρησιακή προτεραιότητα την κατοχύρωση και αποτελεσματική προάσπιση των ατομικών και κοινωνικών ελευθεριών των πολιτών. Στο πλαίσιο αυτό, επιδιώκει τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και της ομαλής κοινωνικής διαβίωσης, μέσω της απαρέγκλιτης εφαρμογής του ισχύοντος νομικού πλαισίου, με ιδιαίτερη έμφαση στην πρόληψη, διερεύνηση και καταστολή πράξεων ενδοοικογενειακής βίας, ως μορφής εγκληματικότητας που θίγει καίρια τον πυρήνα της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας και της κοινωνικής συνοχής. Ο στρατηγικός προσανατολισμός της επιχειρησιακής δράσης της Ελληνικής Αστυνομίας επικεντρώνεται στη λήψη θεσμικά προβλεπόμενων μέτρων για την άμεση προστασία των θυμάτων, στη διεξοδική διερεύνηση της τέλεσης ποινικά κολάσιμων πράξεων καθώς και στη συστηματική συλλογή αποδεικτικού υλι-

«Σε περίπτωση που το θύμα είναι ανήλικος, η ποινική διαμεσολάβηση γίνεται από κοινού από τον αρμόδιο εισαγγελέα ανηλίκων και τον γονέα ή κηδεμόνα που ασκεί την επιμέλεια, εφόσον αυτός δεν είναι ο φερόμενος ως δράστης»

^[7] Ν 3500/2006, Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις, Άρθρο 11, (τ.π. 18/12/2025)

^[8] Ν 3500/2006.

^[9] Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Κλάδος Τάξης, Διεύθυνση Γενικής Αστυνόμευσης, Τμήμα Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας, «Ετήσια Έκθεση Απολογισμού Έργου 2020», 2020, (τ. π. 15/05/2025)

Ενδοοικογενειακή Βία- Συζυγικός Βιασμός

κού, προς διασφάλιση της απονομής Δικαιοσύνης μέσω της παραπομπής του φερόμενου ως δράστη ενώπιον των αρμόδιων δικαστικών αρχών.

Παράλληλα, μέσω της θεσμοθετημένης συνεργασίας με αρμόδιους Φορείς, Δημόσιες Υπηρεσίες και Κοινωνικούς Οργανισμούς, επιδιώκεται η συγκρότηση ενός ολοκληρωμένου και πολυεπίπεδου μηχανισμού παροχής υποστηρικτικών υπηρεσιών, με σκοπό την καθολική και αποτελεσματική προστασία των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας.

Επιπροσθέτως, η Ελληνική Αστυνομία δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην πρόληψη της ενδοοικογενειακής βίας, αναλαμβάνοντας εξειδικευμένες δράσεις, συμμετέχοντας σε διατομεακές πρωτοβουλίες και συνεργαζόμενη με λοιπούς συναρμόδιους θεσμικούς φορείς. Μέσω των δράσεων αυτών, αποσκοπεί αφενός στην ενημέρωση και ενδυνάμωση των θυμάτων για την υποβολή καταγγελίας, και αφετέρου στην καλλιέργεια πνεύματος κοινωνικής ευαισθητοποίησης και ενεργητικής αντίδρασης απέναντι στο φαινόμενο.

Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης

Η Κυπριακή Δημοκρατία υπέγραψε Σύμβαση στις 16 Ιουνίου 2015, για την αντιμετώπιση όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών, και, κατόπιν εισήγησης του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως, το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε την κύρωσή της στις 7 Μαρτίου 2017. Η εν λόγω κύρωση σηματοδοτεί σημαντική αναβάθμιση του εγχώριου νομικού πλαισίου για την πρόληψη και αντιμετώπιση της έμφυλης βίας, ενισχύοντας ταυτόχρονα το σύνολο των πολιτειακών πολιτικών που στοχεύουν στην εξάλειψη των διακρίσεων λόγω φύλου και την ενδυνάμωση της γυναικείας υπόστασης εντός της κοινωνίας.^[10]

Η Ελλάδα υπέγραψε τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης στις 11 Μαΐου 2011 και προχώρησε στην κύρωσή της στις 18 Ιουνίου 2018. Η Σύμβαση άρχισε να ισχύει στη χώρα από την 1η Οκτωβρίου 2018, θέτοντας νομι-

κές υποχρεώσεις για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, καθώς και για την προστασία των θυμάτων.^[11]

Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης συνιστά το πρώτο διεθνώς νομικά δεσμευτικό και θεσμικά ολοκληρωμένο εργαλείο που έχει ως αντικείμενο τη συνολική πρόληψη και καταπολέμηση όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών, καθώς και τη συστηματική προστασία των θυμάτων έμφυλης και ενδοοικογενειακής κακοποίησης. Ταυτόχρονα, θέτει τις βάσεις για την επιβολή αυστηρών και αναλογικών ποινικών κυρώσεων στους δράστες αυτών των εγκλημάτων.^[12]

Η ονομασία της Σύμβασης προέρχεται από την Κωνσταντινούπολη, όπου και έλαβε χώρα το 2011 η σχετική σύνοδος του Συμβουλίου της Ευρώπης. Αποτελεί την πρώτη περιεκτική διεθνή συνθήκη του Συμβουλίου στον τομέα της προστασίας από την έμφυλη βία, καθώς καλύπτει ένα ευρύ φάσμα θεμάτων, όπως η παρενόχληση, η παρακολούθηση, οι εξαναγκαστικοί γάμοι, οι ακρωτηριασμοί των γυναικείων γεννητικών οργάνων, οι καταναγκαστικές εκτρώσεις και στείρωσεις, καθώς και λοιπές μορφές σωματικής ή ψυχολογικής κακοποίησης με βάση το φύλο.

Νομοθετικό πλαίσιο αντιμετώπισης της βίας στην Κύπρο:

Ο Νόμος 115(Ι)/2021, περί Πρόληψης και Καταπολέμησης της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας και συναφών θεμάτων, θεσπίζει στην Κύπρο ένα ολοκληρωμένο νομικό πλαίσιο για την πρόληψη, την ποινική αντιμετώπιση και την αποτελεσματική καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, σε συμφωνία με τις διατάξεις της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης.^[13]

Ο νόμος καλύπτει όλες τις μορφές βίας, όπως σωματική, ψυχολογική, λεκτική, σεξουαλική και οικονομική, καθώς και τον εξαναγκασμό, την παρακολούθηση (stalking) και τη σεξουαλική παρενόχληση, συμπεριλαμβανομένης της βίας εντός της οικογένειας, ανεξαρτήτως

«Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης συνιστά το πρώτο διεθνώς νομικά δεσμευτικό και θεσμικά ολοκληρωμένο εργαλείο που έχει ως αντικείμενο τη συνολική πρόληψη και καταπολέμηση όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών»

^[10] Σύνδεσμος για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια, (τ.π. 12/12/2025)

^[11] 10. Council of Europe, « Action Against violence against women and domestic violence Instabul Convention», Country Monitoring, (τ. π. 17/12/2025)

^[12] Ibid 10.

^[13] Ο περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας και περί Συναφών Θεμάτων Νόμος του 2021 (Ν. 115(Ι)/2021), (τ.π. 17/12/2025)

Εγκληματολογία

φύλου, δίνοντας όμως ιδιαίτερη έμφαση στην προστασία των γυναικών ως ομάδας που πλήττεται δυσανάλογα. Επιπλέον, προβλέπει μέτρα προστασίας και υποστήριξης των θυμάτων, όπως η απομάκρυνση του δράστη, η επίβολή απαγορευτικών διαταγμάτων, η πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης και ειδικές διαδικασίες ποινικής μεταχείρισης, ενώ παράλληλα ενισχύει την πρόληψη μέσω εκπαίδευσης, ευαισθητοποίησης και συνεργασίας των αρμόδιων φορέων.^[14]

Θύμα και Δράστης^[15]

Ο βιασμός αποτελεί κοινό έγκλημα, γεγονός που σημαίνει ότι μπορεί να τελεστεί από οποιοδήποτε πρόσωπο. Στην Ελλάδα, μετά το 1984, οπότε το αδίκημα απέκτησε ουδέτερο ως προς το φύλο χαρακτήρα, δράστης μπορεί να είναι τόσο άνδρας όσο και γυναίκα. Αντίστοιχα, και το θύμα, σύμφωνα με τον ν. 1419/1984, δύναται να είναι ανεξαρτήτως φύλου, δεδομένου ότι πλέον ο βιασμός θεμελιώνεται σε γενετήσια πράξη, δηλαδή σε συνουσία ή άλλη πράξη γενετήσιου χαρακτήρα, χωρίς να απαιτείται κατ' ανάγκη σωματική διείσδυση.

Θύμα βιασμού μπορεί επίσης να είναι άτομο ανίκανο να αντισταθεί ή πρόσωπο που στερείται αντίληψης των τελούμενων πράξεων, εφόσον η πράξη πραγματοποιείται με εξαναγκασμό και όχι με κατάχρηση, υπό την προϋπόθεση ότι το θύμα βρίσκεται εν ζωή. Σε περίπτωση που το πρόσωπο έχει ήδη αποβιώσει, δεν στοιχειοθετείται το έγκλημα του βιασμού, αλλά ενδέχεται να συντρέχουν, υπό προϋποθέσεις, τα αδικήματα της προσβολής της μνήμης νεκρού (άρθρο 365 ΠΚ) ή της φθοράς χώρων φύλαξης νεκρών ή νεκροταφείων (άρθρο 191Α § 2 ΠΚ). Τέλος, εάν ο δράστης αγνοούσε τον θάνατο του θύματος, πρόκειται για απρόσφορη, λόγω αντικειμένου, απόπειρα βιασμού, η οποία παραμένει ατιμώρητη.

Συνέπειες βιασμού στο θύμα:

Ο συζυγικός βιασμός έχει ιδιαίτερα βαριές συνέπειες, επηρεάζοντας σε μεγάλο βαθμό την ψυχική και συναισθηματική ισορροπία

των θυμάτων. Με βάση τις διάφορες συνεντεύξεις γυναικών, αυτές αναφέρουν ότι κατά τη διάρκεια της κακοποίησης ένιωσαν κυρίως φόβο, θυμό και ντροπή, ενώ συχνά εμφανίζεται και έντονο το συναίσθημα της προδοσίας, καθώς ο δράστης ήταν ο ίδιος τους ο σύζυγος. Σε αρκετές περιπτώσεις, το τραυματικό βίωμα συνοδεύεται από ισχυρό ψυχικό σοκ, ιδιαίτερα όταν η βία δεν αποτελεί μεμονωμένο γεγονός αλλά επαναλαμβάνεται. Μακροπρόθεσμα, ο συζυγικός βιασμός συνδέεται με μείωση της αυτοπεποίθησης και της αυτοεκτίμησης, καθώς και με επίμονα αισθήματα ανασφάλειας, άγχους και ευαλωτότητας. Τα θύματα συχνά κάνουν λόγο για εκτεταμένες ψυχολογικές επιπτώσεις, όπως μετατραυματική διαταραχή στρες, καταθλιπτικά συμπτώματα και δυσκολίες στη δημιουργία και διατήρηση υγιών διαπροσωπικών σχέσεων. Η άσκηση βίας στο πλαίσιο του γάμου, όπου ο θύτης είναι πρόσωπο οικείο και συναισθηματικά κοντινό, επιβαρύνει περαιτέρω την κατάσταση, καθιστώντας τις συνέπειες πιο περίπλοκες και διαρκείς, καθώς η κακοποίηση συχνά εξελίσσεται σε βάθος χρόνου και συνδέεται με συνεχή έλεγχο και άσκηση εξουσίας.^[16]

Καταγγελία του θύματος για τον δράστη:

Αδιαμφισβήτητα, ο συζυγικός βιασμός πρέπει να καταγγέλλεται σε κάθε περίπτωση. Επί παραδείγματι, αν η γυναίκα ή ο άντρας υποστούν οποιαδήποτε μορφή βίας, σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να το αγνοήσουν και από την πρώτη ήδη στιγμή πρέπει να γίνει η καταγγελία. Υπάρχουν περιπτώσεις, όμως, στις οποίες το θύμα νιώθει φόβο, και αυτός ο φόβος αποτρέπει το θύμα από το να καταγγείλει τον δράστη.

Ο ρόλος της Αστυνομίας στην καταπολέμηση της βίας και την προστασία των θυμάτων στην Κύπρο:

Η Αστυνομία διαδραματίζει καίριο ρόλο στην πρόληψη, αντιμετώπιση και καταστολή όλων των μορφών βίαιης ή παραβατικής συμπεριφοράς, εξασφαλίζοντας την προστασία των πολιτών και την παραπομπή των δράστων

«Μακροπρόθεσμα, ο συζυγικός βιασμός συνδέεται με μείωση της αυτοπεποίθησης και της αυτοεκτίμησης, καθώς και με επίμονα αισθήματα ανασφάλειας, άγχους και ευαλωτότητας»

[14] 13. Ο περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας και περί Συναφών Θεμάτων Νόμος του 2021 (Ν. 115(Ι)/2021), (τ.π. 17/12/2025)

[15] 14. Ε. Φυτράκης, Ν. Παρασκευόπουλος, Αξιώποινες σεξουαλικές πράξεις, 2η έκδ., 2021, (τ.π.17/12/2025)

[16] European Union Agency For Fundamental Rights, «Βία κατά των γυναικών: πανευρωπαϊκή έρευνα», 2014, (τ.π. 12/12/2025)

Ενδοοικογενειακή Βία- Συζυγικός Βιασμός

στη Δικαιοσύνη, σύμφωνα με τις διατάξεις του ποινικού δικαίου. Κάθε καταγγελία περί άσκησης βίας εξετάζεται με τη δέουσα επιμέλεια, και όταν υπάρχουν επαρκή αποδεικτικά στοιχεία ή αξιόπιστες μαρτυρίες, λαμβάνονται τα νόμιμα κατασταλτικά μέτρα κατά του φερόμενου ως δράστη.^[17]

Ταυτόχρονα, η Αστυνομία μεριμνά για την άμεση προστασία των θυμάτων μέσω της αξιοποίησης των ενδίκων βοηθημάτων και μέτρων ασφαλείας που προβλέπονται από το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο. Παράλληλα, παρέχεται στους πολίτες ενημέρωση αναφορικά με τη διαδικασία που ακολουθείται σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής ή έμφυλης βίας, με στόχο τη διασφάλιση της διαφάνειας και της προσβασιμότητας στη δικαιοσύνη. Η Αστυνομία κατευθύνει τα θύματα, όπου κρίνεται αναγκαίο, σε εξειδικευμένες κοινωνικές δομές και υπηρεσίες ψυχολογικής ή νομικής υποστήριξης, ενώ ενεργοποιεί τη συνεργασία με άλλους εμπλεκόμενους κρατικούς ή ημικρατικούς φορείς, προκειμένου να επιτευχθεί η ολιστική και αποτελεσματική διαχείριση κάθε περιστατικού.^[18]

Βήματα για την αποκατάσταση του θύματος

Η διαχείριση του συζυγικού βιασμού δεν εξαντλείται στην απλή αναγνώριση των σοβαρών συνεπειών που επιφέρει στο θύμα, αλλά περιλαμβάνει και την ανάγκη για άμεση, ολοκληρωμένη στήριξη σε σωματικό, ψυχικό και κοινωνικό επίπεδο. Η έγκαιρη κινητοποίηση των αρμόδιων μηχανισμών, η αξιοποίηση εξειδικευμένων υπηρεσιών υγείας και η ουσιαστική θεσμική μέριμνα αποτελούν καθοριστικά στοιχεία για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων του θύματος και τη σταδιακή αποκατάσταση της αίσθησης ασφάλειας και αξιοπρέπειας. Στο πλαίσιο αυτό, παρουσιάζονται στη συνέχεια τα βασικά στάδια που θεωρούνται αναγκαία για την υποστήριξη και αποκατάσταση του θύματος, τόσο σε επίπεδο ιατρικής και νομικής φροντίδας όσο και σε επίπεδο ψυχοκοινωνικής υποστήριξης.^[19]

Στην Κύπρο, ο Ν 115(Ι)/2021 αναφέρει ότι η άμεση προσέλευση σε δημόσιο νοσηλευτικό ίδρυμα είναι ουσιώδους σημασίας, τόσο για την παροχή της αναγκαίας ιατρικής φροντίδας όσο και για την επίσημη καταγραφή και τεκμηρίωση των σωματικών βλαβών από αρμόδιο ιατρό του κρατικού τομέα. Σε περίπτωση που η ιατρική εξέταση δεν έχει προηγηθεί της εμπλοκής της Αστυνομίας, ο επιληφθείς αστυνομικός λειτουργός θα παραδώσει ειδικά διαμορφωμένο έντυπο ιατρικής γνωμάτευσης, το οποίο θα πρέπει να συμπληρωθεί από ιατρό και να επιστραφεί εγκαίρως στην Αστυνομία για τις περαιτέρω δικονομικές ενέργειες.^[20]

Παράλληλα, θα πρέπει τα θύματα να προβούν σε οικογενειακές συμβουλές προκειμένου να υπάρξει μια λύση, η οποία να είναι όσο το δυνατό καλύτερη και για τους δύο συζύγους. Συγκεκριμένα, οι πλέον εξειδικευμένοι φορείς για την παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης, καθοδήγησης και διαμεσολαβητικής παρέμβασης σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακών δυσκολιών είναι οι Οικογενειακοί Σύμβουλοι των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας, οι οποίοι λειτουργούν στο πλαίσιο κρατικών πολιτικών κοινωνικής προστασίας. Επιπλέον, ανάλογες υπηρεσίες δύνανται να παρέχονται και από άλλους επαγγελματίες, που στελεχώνουν είτε δημόσιους είτε μη κυβερνητικούς οργανισμούς με συναφή αντικείμενα αρμοδιότητας.^[21]

Προγράμματα τα οποία βοηθούν στην αντιμετώπιση της βίας στην οικογένεια στην Κύπρο και Ελλάδα:

Ο Σύνδεσμος για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια (ΣΠΑΒΟ) είναι ένας θεσμικά αναγνωρισμένος φορέας κοινωνικής παρέμβασης, που παρέχει ολοκληρωμένες υπηρεσίες για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας. Το έργο του ΣΠΑΒΟ δεν περιορίζεται μόνο στην προστασία και στήριξη των θυμάτων, μέσω ασφαλούς φιλοξενίας, ψυχοκοινωνικής υποστήρι-

«η άμεση προσέλευση σε δημόσιο νοσηλευτικό ίδρυμα είναι ουσιώδους σημασίας»

[17] Ibid 10.

[18] Ibid 10.

[19] Ibid 10.

[20] Ο περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής

Βίας και περί Συναφών Θεμάτων Νόμος του 2021 (Ν. 115(Ι)/2021), (τ.π. 17/12/2025)

[21] Ibid 10.

Εγκληματολογία

ξης και νομικής καθοδήγησης, αλλά περιλαμβάνει και την παροχή συμβουλευτικής και θεραπευτικής βοήθειας προς τους δράστες.^[22]

Η παρέμβαση προς τους δράστες γίνεται αποικλειστικά με τη δική τους συναίνεση και την αναγνώριση της παραβατικής τους συμπεριφοράς, με στόχο την πρόληψη επανάληψης της βίας και την υιοθέτηση μη βίαιων τρόπων διαχείρισης συγκρούσεων. Με αυτόν τον τρόπο, το ΣΠΑΒΟ συνδυάζει δικαιοκρατικές και θεραπευτικές προσεγγίσεις, εστιάζοντας τόσο στην άμεση αντιμετώπιση των περιστατικών βίας όσο και στην πρόληψη νέων, με γνώμονα την αποκατάσταση των οικογενειακών σχέσεων και την προστασία όλων των εμπλεκόμενων. Το πρόγραμμα αποτελεί ενεργό κομμάτι της Κυπριακής Κοινότητας. Στην Ελλάδα, σημαντική συμβολή στην αντιμετώπιση της οικογενειακής βίας προσφέρει το Κέντρο ΔΙΟΤΙΜΑ, το οποίο παρέχει εξειδικευμένη στήριξη και παρεμβατικά προγράμματα για θύματα και δράστες, συνδυάζοντας συμβουλευτική, θεραπευτική παρέμβαση και εκπαίδευση για την πρόληψη της βίας.^[23]

Ποινική Αντιμετώπιση της Ενδοοικογενειακής Προσβολής της γενετήσιας ελευθερίας στην Ελλάδα και Κύπρο:

Το Άρθρο 9 του Ν 3500/2006, προβλέπει ποινές για την ενδοοικογενειακή προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας. Συγκεκριμένα, όποιο μέλος της οικογένειας προσβάλλει την αξιοπρέπεια άλλου μέλους μέσω ιδιαίτερα ταπεινωτικού λόγου ή πράξης που σχετίζεται με τη σεξουαλική του ζωή, τιμωρείται με φυλάκιση έως δύο ετών. Σε περίπτωση που το θύμα είναι ανήλικο, η ποινή αυξάνεται και προβλέπεται φυλάκιση από έξι μήνες έως τρία έτη. Οι ίδιες διατάξεις εφαρμόζονται και σε περιπτώσεις όπου ο δράστης εργάζεται σε φορέα παροχής κοινωνικής μέριμνας και η πράξη του στρέφεται κατά ατόμου που λαμβάνει τις υπηρεσίες του φορέα.^[24]

Στην Κύπρο, με βάση το Άρθρο 7 του Ν 115(Ι)/2021 όποιο πρόσωπο διαπράττει ανεπιθύμητη σεξουαλική πράξη ή συμπεριφορά εναντίον της συζύγου ή του/της συντρόφου

του, είτε με λόγια είτε με πράξεις, και με σκοπό ή αποτέλεσμα την προσβολή της αξιοπρέπειάς της, θεωρείται ένοχο αδικήματος. Ιδιαίτερα όταν η συμπεριφορά αυτή δημιουργεί εκφοβιστικό, εχθρικό, υποτιμητικό, ταπεινωτικό ή προσβλητικό περιβάλλον για το θύμα μέσα στον γάμο ή τη συντροφική σχέση, ο δράστης υπόκειται σε ποινή φυλάκισης έως πέντε (5) έτη ή σε χρηματική ποινή έως δέκα χιλιάδες ευρώ (€10.000), ή και σε συνδυασμό αυτών των ποινών.^[25]

Συμπεράσματα

Η βία, ανεξάρτητα από τη μορφή της σωματική, ψυχολογική, λεκτική, σεξουαλική ή οικονομική, συνιστά σοβαρή παραβίαση της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας και των θεμελιωδών δικαιωμάτων, επηρεάζοντας σημαντικά την ψυχική, σωματική και κοινωνική ισορροπία των θυμάτων. Ο συζυγικός βιασμός, ως ιδιαίτερη μορφή ενδοοικογενειακής βίας, επιδεινώνει αυτές τις επιπτώσεις λόγω της στενής σχέσης μεταξύ θύματος και δράστη, προκαλώντας έντονο ψυχικό τραύμα, φόβο, ντροπή, αίσθημα προδοσίας και μακροχρόνιες ψυχολογικές διαταραχές. Η αναγνώριση και η καταγγελία τέτοιων πράξεων είναι απαραίτητες, παρόλο που συχνά τα θύματα διστάζουν εξαιτίας φόβου ή κοινωνικού στίγματος.

Η νομοθεσία σε Ελλάδα και Κύπρο έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο, με την καθιέρωση της αυτεπάγγελτης δίωξης του βιασμού, την ενσωμάτωση του συζυγικού βιασμού στο ποινικό δίκαιο και την θέσπιση ειδικών ποινών και διαδικασιών για την προστασία των θυμάτων. Οι νόμοι Ν. 3500/2006 στην Ελλάδα και Ν. 115(Ι)/2021 στην Κύπρο προσφέρουν ολοκληρωμένο πλαίσιο για την ποινική αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής, προβλέποντας μέτρα προστασίας, ποινική διαμεσολάβηση, απαγορευτικά διατάγματα και υποστήριξη των θυμάτων. Επιπλέον, η κύρωση της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης στις δύο χώρες ενισχύει τις υποχρεώσεις για πρόληψη, αποτελεσματική δίωξη και προστασία των θυμάτων, αναδεικνύοντας την αντιμετώπιση της βίας ως δημόσια ευθύνη του κράτους.

«Η νομοθεσία σε Ελλάδα και Κύπρο έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο, με την καθιέρωση της αυτεπάγγελτης δίωξης του βιασμού, την ενσωμάτωση του συζυγικού βιασμού στο ποινικό δίκαιο και την θέσπιση ειδικών ποινών και διαδικασιών για την προστασία των θυμάτων»

[22] Ibid 10.

[23] Κέντρο Διοτίμα, (τ.π. 18/12/2025)

[24] Ν 3500/2006, Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις, Άρθρο 9, (τ.π. 18/12/2025)

[25] Ο περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας και περί Συναφών Θεμάτων Νόμος του 2021 (Ν. 115(Ι)/2021), Άρθρο 7, (τ.π. 17/12/2025)

Ενδοοικογενειακή Βία- Συζυγικός Βιασμός

Η συμβολή της Αστυνομίας και των αρμόδιων κοινωνικών φορέων είναι καθοριστική, τόσο στην πρόληψη και διερεύνηση των περιστατικών όσο και στην παροχή άμεσης και ολοκληρωμένης στήριξης στα θύματα. Η συνεργασία με εξειδικευμένους φορείς, όπως ο ΣΠΑΒΟ στην Κύπρο και το Κέντρο ΔΙΟΤΙΜΑ στην Ελλάδα, διασφαλίζει ολοκληρωμένη υποστήριξη που περιλαμβάνει ψυχολογική, κοινωνική και νομική βοήθεια, καθώς και παρέμβαση προς τους δράστες με σκοπό την αποτροπή επανάληψης της βίας. Συνολικά, η αντιμετώπιση του συζυγικού βιασμού απαιτεί συνδυασμό νομοθετικών, θεσμι-

κών και κοινωνικών δράσεων, ώστε να διασφαλίζεται η προστασία των θυμάτων, η απονομή δικαιοσύνης και η πρόληψη της βίας στο μέλλον. Η πλήρης εφαρμογή του υπάρχοντος νομικού πλαισίου, η αύξηση της ενημέρωσης και της κοινωνικής ευαισθητοποίησης, καθώς και η αποτελεσματική λειτουργία προγραμμάτων υποστήριξης και αποκατάστασης, αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για την προστασία της γενετήσιας ελευθερίας, της αξιοπρέπειας και της ασφάλειας όλων των πολιτών.

•••••